

MILICA JAKOVLJEVIĆ
MIR-JAM

SVE ONE VOLE
LJUBAV

Priče

Karijera ili žena?

Veštīm pokretima, lagano je izbrijavao svoje lice, da bi dobio svežinu i glatkost. Umi se, izbrisa, sede opet ispred ogledalceta, napuderisa se i zagleda se u svoju kožu. Bio je zadovoljan. U ogledalu je video jednog mladića s lepim, crnim, bademastim očima, pravilna profila, visokog čela i guste crne kose glatko zabačene unazad. Prinese ogledalce usnama, pogleda zube, spazi samo jednu crnu tačku na kutnjaku. To su bili pravilni zubi, mlečne boje i bisernog sjaja.

Ustade, bio je visok, širokih ramena i vitak. Na nogama je imao čizme i oficirske pantalone, koje su bile nove, sa šavom. Uze svoju bluzu, očetka je, obuče, zakopča i povuče sa svih strana. Pogleda epolete i uzdahnu.

Ah, kad bi tu stajala ona tvrda, zlatna, s jednom zvezdicom, umesto ove tri na čoji. Koliko još ima da čeka, dok ih ne dobije. Tek da istekne rok ovima trima, pa da dođe samo jedna. A to je uvek u pitanju... Odbaci te misli, koje su mu izazivale tugu, pogleda se ponovo u ogledalo i ta njegova lepa spoljašnjost pruži mu neku satisfakciju.

Na stolu je stajalo nekoliko knjiga, lektira njegova i njegovih drugova. *Napoleon*, *Um caruje*, *Golicave priče*, *Kakav treba da je podoficir*, *Nemačko-srpski rečnik*, *Esperanto*. On uze jednu knjigu i poče da je prelistava:

U sobu upade njegov drug:

– Danas imam randevu. Ženske, pa me zovu prve!

– Neka ti je sa srećom. Nemoj samo da se razočaraš kao prošlog puta.

– Razočarao sam se pa sam se i utešio. A kuda ti ideš danas?

– Kud me noge nose i oči vode. Prošetacu.

– Hajd' zdravo!

Na krevetu je jedan spavao.

– Dušane, ustaj... dva sata. Imaš žur...

On otvori oči i proteže se.

– Ih, što sam zaspao. Što me, bre, budiš?!

– Sâm si kazao da te probudim u dva.

On ustade sanjivo, spusti noge na pod, proteže se i zevnu. Zevajući, govorio je:

– Ih, što je to zgodno devojče, da znaš samo... Kaže da ne bi mogla da zamisli život bez mene.

– A i ti bez nje?

– Ja – nasmeja se on – ja nisam kao ti. Ti sve biraš neke fine gospođice. Ali kakvu ti zamišljaš nikad nećeš naći.

– Otkud ti to znaš?

– Znam jer sve traže položaj. Podoficir nije za njih zverka.

On se čisto istreznio od sna kod tih reči, uspravi se i trezveno uzviknu:

– Ah, majke mi, to me jedi, pravo da ti kažem. Znaš, jedna žena mi je jednom prilikom rekla: „Pa vi ste samo podoficir, i to ćete ostati.“ A meni nešto uskipi, pa ja njoj onda odbrusih: „A molim vas, šta ste vi, gospođice? Jeste li svršili neke velike škole, da možete tako da se kočoperite? Imate četiri razreda osnovne škole, dva razreda gimnazije, vaš otac je železničar, ništa veći položaj od moga... Iako vi mislite da će vas uzeti neki poručnik, lekar ili inženjer, imate da čekate i nikad ih nećete dočekati, jer vi ste za njih pet puta manja nego što sam ja za vas.“

– To si joj dobro kazao.

– Ne sentimentališem ja za njima. Ako hoće moje društvo, i ako joj je prijatno sa mnom, dobro, ići ćemo. Ako ona uobražava da je otmena dama, neka ide i traži otmene kavaljere... Gde mi je peškir? Vidi, sav je mokar. Uh, ona seljačina dok mi dođe... Uzme moj peškir, pa ga sveg ukvasi. Ali dok mi dođe večeras, čim zaspi, kanuću mu vode na nos. A Laza već kidnuo. Jaoj, imam nešto da ti kažem. Ali ni reč nikom. Jesi li video, danas je dobio jedno pismo?

– Video sam. Hvali se, zove ga neka ženska na randevu. To sam mu ja poslao, kao bajagi ljubavno pismo od neke ženske, koja ga zove na sastanak.

– Pa on reče da ima sastanak. – Dušan poče da se smeje.

– Ja sam ga poslao. Pa ću samo da prođem pokraj njega, da vidim kako dreždi. Sve on meni nešto prkosi, kako ima više uspeha kod žena nego ja, kako je finiji, lepše se izražava u govoru. Što ću doveče da ga iskidam. Ukrao sam mu rečnik sa stranim izrazima, pa ću da čitam. Slušaj samo šta je sve beležio: inercija – nepokretljivost, intencija – namera, abolicija, konjunktura, elipsa... Ovo već nije interesantno... Čekaj ove: makro – muškarac koga izdržavaju žene. Precioze – uobražene ženske zbog inteligencije...

– To sigurno upotrebljava kad sa ženskama razgovara.

– Slušaj sad ovu reč – sutjengorž, jeleče za ženske grudi. O, boga mu ljubim, gde je ovo našao? Mora da mu je neka ženska kazala. – Obojica udariše u smeh.

– Čekaj dok doveče dođe... Dušu ću da mu izvadim za ovaj sutjengorž.

Dušan otvori tabakeru.

– Imaš li, bogati, jednu cigaretu? Što mi se sad puši, a nestalo mi je duvana...

Drug mu dade, ostavi knjigu, pripasa sablju.

– Kuda?

– Da šetam.

Izađe iz kasarne i pođe zamišljen. Bio je nekako sumoran. Tražio je sâm da objasni odakle mu to neraspoloženje. Uvek, kad god bi izlazio, on je osećao kao neku tugu. U kasarni, s vojnicima, u sobi, s drugovima, gde su bili njih četvorica, bio je mnogo veseliji. Taj internatski, kasarnski život, imao je i veselosti, humora, zadirkivanja, nestašluka, i rada do zamora, kad organizam jedva čeka da legne, da se odmori, zaspi i ne misli ni na šta. A posle tog kasarnskog života, on je želeo neko društvo ugodno, zabavno, toplo. Želeo je poznanstvo neke žene, njeno prijateljstvo, društvo, ljubav žene koja bi ga razumela, cenila ga, jedva čekala da ga vidi, osećala zadovoljstvo s njim da izlazi, da se šeta. On je imao prilike, šetao je, razgovarao, ali uvek je bio nepoverljiv prema ženama, nepoverljiv prema njihovoj iskrenosti, činilo mu se da ga potcenjuju, a to ga je tištalo i bolelo... Bio je na sve to osetljiv i ta osetljivost ga je činila gordim, povučenim u samog sebe. Više je voleo da je nekad i sâm, sâm da šeta, nego da oseti uvredu od devojaka. U toj njegovoj gordosti bilo je melanholije i bola. Ona nije bila u skladu s njegovim temperamentom koji je čeznuo za životom i ljubavlju. Sama njegova spoljašnjost, ta snažna muška figura s lepom glavom, stvarala mu je bol. Žene su ga pogledale više puta, uhvatio bi i poglede šiparica i učenica, ali on nije osenio iskrenu ljubav, toplu, ni u jednom tom pogledu. Znao je da mu dobace pogled kao lepom muškarcu, kao što bi pogledale nekog kome ne bi žrtvovale mnogo, ili ako bi žrtvovale, to bi bilo za neki ćef, za trenutno uživanje, zbog njegove lepote, muškosti, a ne zbog njegovog položaja, više zbog želja, strasti i perverzности, nego iz ljubavi i prijateljstva. On je u dubini svoje duše voleo žene, ali ih je i prezirao, čeznuo za njima, a gordo se sklanjao od njih, patio u svojoj samoći i težio sebe budućnošću koja će mu se osmehnuti. Ta budućnost, te oficirske epolette,

bile su mu uteha, krepile ga, podsticale na rad. I on je radio, čitao, učio, kupovao knjige, trudio se da stvori od sebe jednog inteligentnog podoficira, s lepim ponašanjem, manirima, koji bi umeo da se ophodi sa ženama i u svakom društvu. Bio je zadovoljan samim sobom, ali je patio što društvo, te žene, nisu umele to da osete u njemu, one su ga identifikovale sa svima, on je bio za njih samo podoficir, znači vojnik. One nisu osećale da ispod one njegove vojničke bluze kuca jedno osetljivo, nežno srce, koje bi umelo da voli, nisu shvatile da njegov mozak podoficira može da se interesuje za ma šta drugo, što nije čizma, puška, top i konj.

To ga je uvek vređalo. I zato je i toga dana išao onako besciljno, nekad indiferentan i prema ženskim pogledima.

Pred jednom raskrslom zastade, da prođu automobili. Stajali su još neki ljudi i jedna mlada gospođa s dečjim kolicima. Njegov pogled privuče mališan u kolicima, koji je sedeo i veselim, umiljatim očicama gledao u podoficira iza njegove mame. Punačke bele ručice tapšale su po pokrivaču, a obrazi su bili nežni i rumeni kao jabukin cvet.

Mladić pogleda mališana i nasmeši mu se. On je jako voleo decu. I mališan se nasmeja i osta gledajući u podoficira. Zanimala ga je uniforma, sablja i one nasmejane oči mladića... Automobili prodoše, mladić pričeka i pođe za kolicima. Dete se neprestano smešilo i gledalo tog uniformisanog mladića. On uzdahnu. Pomisli koliko dugo ima da čeka da i on jednog dana ima ovako ženu i dete. Bele ručice opet zatapkaše po pokrivaču i on dobi želju da poljubi tu malu, meku, slatku ručicu. Mislio je kako je to lepo imati ženu, decu, svoju porodicu, kuću... On još to ne može imati, mora da ide za svojom karijerom.

Mlada gospođa srete neke poznanike, zastade, a podoficir produži. Pogleda još jednom mališana i osmehnu se na njega.

Sad su ispred njega išle dve devojke. Jedna se okrete, onda reče nešto drugoj i obe se okretoše i pogledaše ga. On pođe lagano za njima. One se opet okretoše. Jedna je bila crnomanjasta, druga plava. Ta plavuša privuče njegovu pažnju. Video je jedan pikantan nosić i plave oči kao nebo. On je voleo plave žene, izgledale su mu nežnije, bolje. Plavuša se opet okrete i smejući se nešto je govorila svojoj drugarici. On je naslućivao. Sigurno kaže: „Pazi ovaj je zgodan.“ Često su mu dobacivale žene takav kompliment. U njihovom rečniku ta reč „zgodan“ sadržavao je sve. „Vi ste zgodan mladić“, rekla mu je jedna. Ona je mislila pod tom rečju i na inteligenciju, korektnost, spoljašnjost. Njemu je bila smešna ta reč u ustima žene. Muškarac je pod rečju „zgodna“ drugo mislio...

– Ah, hodi da vidimo ove šešire! – uzviknu plavuša i zastadoše ispred izloga.

On pođe lagano napred. Sad je i po smehu znao da idu za njim. On zastade da ih propusti. Više je voleo da on gleda za devojka. Odlučio je da ih prati. To je retko činio. Ali ta mala plavuša, pikantna nosića, dopala mu se. Došli su već do Kalemeždana. Osećao je da njima nije krivo što ih prati. Činilo mu se kao da iščekuju da im pride. On se dvoumio. Taman htede, kad one zastadoše s jednom devojkom. Nastavio je šetnju, one su ga opet stigle. Smejale su se. Prestigoše ga, pa se uzdrža. „Glupo je sve to, neću...“ Uspori malo hod, ali plavuša se okrete. U njenim očima on pročita pitanje: „Zašto ne pridete?“

„Al’ si budala!“, mislio je u sebi. „Uvek ta tvoja glupa gordost. Seti se one poslovice: dok se mudri namudrovaše, ludi se naživeše.“ Pokraj njega prođe jedan potporučnik s devojkom. Za njima jedan civil i dama. Po klupama, po alejama svuda parovi. On sâm... Nešto ga rastuži i potraži ispred sebe među šetačima plavušu i njenu drugaricu. One pođoše jednom usamljenom alejom. Nešto su živo razgovarale i smejale se. Opet se okretoše.

„Vala, proći ću.“ On se osmeli. Pođe brže. Još samo dva koraka i do njih. Plavuša se okrete i prsnu u smeh, onaj cinični, ženski smeh. On čisto stade, trže se.

„Neću, vidi kako mi se smeju.“

I postadoše mu odvratne, odvratan njihov smeh. Oseti neki bol a kroz taj bol on je sve shvatio, taj bol je bio njegovo najosetljivije mesto.

„Podoficir, pa me ismevaju. Da imam zlatne epolete, one bi trčale.“ Okrete se naglo, dođe do glavne aleje, zastade da posmatra vodu. Bio je zamišljen, tužan. Nije se okretao. A mučilo ga je nešto, tištalo. Čuo ih je opet iza sebe, ali se nije okrenuo. Pričale su glasno, kao da hoće da ih on čuje, da se okrene, ali on osta nepomičan. Tek malo posle okrete glavu i vide ih. Bile su već daleko i izgubiše se...

On sreće jednog druga, prošetашe nekoliko puta i vratiše se u kasarnu.

U sobi su bila njih četvorica: on, Milan ili kako su ga zvali Mile, Dušan, Laza i Kosta. Kosta je bio žrtva Dušanova. On se uvek s njim šalio i zadirkiavao ga. On je sve to strpljivo podnosio i nikad se nije ljutio. Kao bajagi naljuti se, ali oni udare svi u smeh i on nema kud, mora da se nasmeje. Sve tajne su znali jedan o drugom. Laza je često pisao pisma devojkama i Dušan je na neki način uvek umeo da dohvati to pismo i pročita pre nego što ga pošalje na poštu. I tek mu dobaci poneku frazu. Jednom mu je dohvatio jednu pesmu i naučio ju je napamet. Ismejavo ga je i zbog njegovih manira za stolom, za vreme jela, da se suviše izmotava i namerno je i on podizao mali prst na ruci, i jednoj i drugoj, kad drži viljušku i nož. Jedino Mileta nisu zadirkiivali. Samo jednom. Skrenuli su mu pažnju da ga za vreme jedne svečanosti jedna generalica nešto mnogo posmatra.

On se na to nasmejao:

– Da ste mi kazali komandirka, više bih voleo...

Te večeri nije bio za šalu, a Dušan je spremao. Nije bio raspoložen ni Laza, a Dušan i Mile se pogledaše.

– Pa kako bi na tvom randevuu? – pitao je Dušan.

– Kakvo ti je devojče?

– Onako kako neće tebe nikad pogledati.

Svuče se brže i leže u postelju.

– Gle, a Kosta uveliko spava...

Dušan se nagnu nad njim.

– Zaspao, bogami. Što ova seljačina može odmah da zaspi i zahrče!

On se odmače, priđe stolu, uze čašu s vodom... Na prstima priđe krevetu. Izdiže čašu, nagnu je lagano, jedan tanak mlaz pođe i pravo Kosti na nos.

Kosta se trže, skoči, nešto zafijuka kroz vazduh i Dušan samo jauknu.

– A čekam ja tebe! Ti misliš da spavam. Znam da ćeš doći... Hoćeš li još?

I bič opet zafijuka. Dušan pojuri kroz sobu, ovaj za njim, on se dočepa svog kreveta, skoči, baci ćebe na glavu, a on ga opet ošinu bičem preko ćebeta.

Svi udariše u smeh, veseo, mladički, ali se brzo umiriše.

Dušan se priseti, ustade, izvadi jedan notesčić iz svog džepa, vrati se u postelju, pridiže malo na jastuku.

– Slušajte, drugovi, nešto interesantno imam da vas pitam. Zna li vi šta je to sutjengorž?

– Sutjengorž! – uzviknuše Kosta i Mile.

Laza sede na postelju.

– Slušaj, bre, smesta to da si mi dao.

– A, ne može, imamo mi još neke reči da naučimo.

– E, nećeš ih vala naučiti!

On đipi, poče da mu otima. Dušan pade s kreveta, on preko njega, dohvati ga za ruku i istrže mu notes.

Opet se sve stiša i svi pogledaše. Notes je bio pod glavom Lazi, obešenjak Dušan okrete se.

– Je li, bogati, pa gde si ti tu reč naučio?

Laza se ljutito okrete, krevet se zatrese pod njim.

– A kako izgleda taj tvoj sutjengorž?

– Pa šta ti je to sutjengorž? – uzviknu Kosta.

– Pst, ne deri se... To je jedna strategijska tajna, ne sme glasno da se govori...

Ućutaše. Neko se još javi s pokojom rečju. San ih lagano hvata. Njih trojica zaspase. Samo Mile ne spava...

Seti se plavuše. Sve mu je ona bila pred očima. Posle ona kolica, mališan. Zamišljao je plavušu za kolicima. Gledao je tu sliku i neki težak uzdah mu se talasao kroz grudi... Žena, porodica, kuća... Kako je to slatko. Dolazi iz kasarane, žena ga čeka a detence pruža ručice. Ta slika se bliži, tako je pred njim, pa se gubi, daleko, daleko... Koliko godina treba da se to ostvari. Ostvariće se. A zašto da čeka? Zašto? Zbog karijere... Onda se seti nečeg neprijatnog, bolnog, tog ciničnog smeha i slika se izgubi, on je odagna. Onda vidi sebe. Visok, elegantan, bluza oficirska, epolete...

Ali i to je daleko, daleko... I opet bol, tuga. Zaklopi oči, Hoće da zaspi, ali san je težak. Ono bolno u grudima rasteruje mu san. Nekakva jeza, neka vatra. Ah, ona plavuša... Ona je opet tu, kraj njega. On oseća kako mu biju slepoočnice, nešto ga guši. Čisto mu težak pokrivač. Zbaci ga i uzdahnu. Čeznja za ljubavlju mučila ga je. Čeznuo je da voli ženu koja bi ga razumela. Ženu je uvek mogao naći ali on je hteo ljubav, iskrenu, toplu, veliku, nesvakidašnju, šarmantan nosić, plave oči... Ali taj smeh. Namršti se, naljuti na sebe, odagna sve te misli, okrete se na drugu stranu i utiša.

Bio je praznik i neki njegovi rođaci su ga pozvali na večeru.

Došao je i oni ga zamoliše da pričeka malo za večeru, jer će doći i neki njihovi kumovi. Posle nekih pola sata oni zakucaše. On ustade kad oni dođoše, i ostade zapanjen. S jednim gospodinom i gospođom ušla je i jedna mlada devojka. To je bila njegova plavuša s Kalemegdana.

– Mile, da ti predstavim, ovo su naši kum i kuma, a to je njihova ćerka Dušica.

Mladić se zbuni, pokloni, predstavi, a mlada devojka se nasmehi, videvši njegovu zbunjenost.

– Čini mi se da sam vas već jednom videla?

– Da. Na Kalemegdanu. Išli ste s jednom drugaricom.

– Hajde, izvolite za sto – pozva domaćin. – Hajde, Mile, sedi ti do kumice.

Mladić sede do devojke i za vreme večere nastaviše razgovor.

– Znaite, onog dana zamalo da vam nisam prišao.

– Mi smo to opazile, ali vi ste najednom zastali i vratili se.

– Vratio sam se, jer ste vi tako prsnule u smeh, da sam mislio da me ismevate.

– To ste pomislili? A znate šta je bilo? Kladila sam se s mojom drugaricom. Ja sam rekla da ćete nam prići, a ona je tvrdila da nećete. Kladile smo se u bioskop. Ako pridete, ona meni plaća bioskop, ako ne pridete, ja njoj.

– E da sam to znao, onda bih prišao. Sad mi je krivo. I znam da ste vi platili bioskop.

– Razume se.

– Onda bi trebalo da nadoknadite štetu.

– Kako?

– Pa jednog dana da dopustite da ja platim za vas.

– Možete, neću se ljutiti.
– Ako bi vam samo činilo zadovoljstvo da izađete sa mnom?
– Zašto da mi ne čini?
– Pa znate kako je, danas devojke s neke visine gledaju na nas podoficire.

– Oh, ja nisam od tih devojaka.
– Dušice – reći će kum – pa ti se ne hvališ da si dobila službu.

– Jest, daktilografinja baš u tatinom nadležstvu.
– Tu je ona pod mojom kontrolom.
– A i vi ste činovnik? – upita mladić.
– E moj gospodine, nisam činovnik – uzdahnu Dušičin otac. – Ja sam tu samo poslužitelj.

– Šta ćeš, kume, ima i onih koji su prošli gore od tebe.
– Nikom nije lako, i ja sam se jedva pomirio s tim da pod stare dane budem poslužitelj.

Onda, da bi objasnio mladiću svoj položaj, nastavi:

– Imao sam ja, gospodine, kafanu, i radio sam ne može biti bolje. Ali ova prokleta kriza, kao neka čuma, okomi se i na mene. Drži, petljaj, muči se, nateži, da održim kafanu, ali videh da ništa ne ide i predao sam je. Posle okreći svakojake poslove, pa opet ništa. Tako dođe zlo, ili su zle ove godine, pa čega god se latim ne ide mi od ruke. I eto, danas sam dospao da budem poslužitelj.

– De, kume, još jednu čašu, nemoj da se rastužuješ, bolje da okrenemo brigu na veselje. Marija, daj, bogati, gramofon. Stavi onu Sofkinu...

I pokraj jela, pića i gramofona, gosti se razveseliše.

Posle večere svi pođoše zajedno. Ocu i majci mladić se neobično svideo i oni ga prosto srdačno pozvaše:

– Pa izvolite, gospodine, s kumovima k nama jednog dana.
– Hvala – govorio je mladić sav srećan.

Vraćao se u kasarnu tako raspoložen kako skoro nije bio. Pitao je devojkicu hoće li da izađe iduće nedelje i zakazali su sastanak.

Te večeri učestvovao je u svim šalama i zadirkivanju, i sve je bilo simpatično i lepo oko njega: drugovi, kasarna, goli zidovi njihove sobe, sve je bilo lako, prijatno, vežbe, obuka...

Čitava dva meseca se nastavljalo njihovo poznanstvo. Posetio ih je, izlazio s njom u šetnju, išao u bioskop. Trudio se da bude savremeno korektan. Nije hteo, kao što rade mnogi muškarci, posle prvog sastanka da naleti, da zagri, poljubi. On je želeo da joj pokaže kako je vladalo pogrešno mišljenje o podoficiru, hteo je u njenim očima da ostane gospodin, ugladen, lepo vaspitan, da bi očuvao njeno prijateljstvo, da bi uživao u osećanju koje se razvijalo u njemu.

On je osetio da počinje da voli, da voli iskreno, toplo, kako dosad nije voleo. To novo osećanje izazvalo je preokret u njemu. Čitav dvoboj se vodio u njegovoj duši. Ljubav i karijera. Ono o čemu je sanjao, one oficirske epolette, njegove ambicije, kao da su se poljuljale. Čitav kovitlac misli bio je u njemu. Žena ili karijera. Žena je značila ljubav, sreću, porodicu, kuću, mir, udobnost; s druge strane, karijera, ambicija, dužnosti, epolette. Te epolette donele bi mu drugi život, uzdigle bi ga, prokrcile mu put u druge slojeve društva, ali trebalo je čekati, čekati. A ona je neprestano bila pred njegovim očima, ta mala, slatka plavuša, bele kože, bisernih zuba, plavih očiju i pikantnog nosa... On je voleo, osećao je da je našao ženu koja bi ga usrećila. Video ju je u porodici, zavoleo je nju kao i njenog oca i majku, njihov skromni život, urednost, zavoleo je nju, onako vitku, dražesnu, nasmejanu i više nije imao mira.

Žena ili karijera? Nešto se borilo, lomilo, kidalo u njemu. Čas mu se činilo da treba napred za tim ambicijama i čim bi nju video, osetio bi da je ona jača od svih ambicija, da će mu

ona doneti veću sreću nego karijera. Sanjao je o njoj i borio se sa sobom, danju i noću. Noći su mu bile teške, nemirne. Čeznuo je za kućom. Ono što tišti svakog podoficira, željnog svoje sobe, s malim konforom, sa slikama na zidu, bibliotekom, ta želja, koju su pojačavali goli zidovi kasarne i ona četiri kreveta, gde je uvek neko pored njega hrkao, snevao, gde nije mogao biti nikada sâm, nikada imati svoj štimung sobe i zato je želeo da se oženi, da ima svoju kuću, svoju sobu, svoju sreću...

Ta sreća se ukazivala pred njim. Žena, deca... On ih voli, vaspitava, školuje. On će ostati podoficir, ali njegova deca biće ono za čim je on čeznuo. Ova misao ga je umirivala, blažila. Prisećao se porodica podoficirskih, njihovih života. Sad je uviđao da oni ne žive rđavo, da je moguće oženiti se s tom platom. I oni bi lepo živeli. Prihvatio bi i njenog oca i majku, neka ih, neka su s njima. Oni su dobri i on bi ih poštovao. Svi bi bili tako srećni. I kako bi je voleo, nju, slatku, malu plavušu.

Ustajao je izjutra malaksao ali srećan. Borba se privodi kraju. Žena je pobeđivala a sreća mu se smešila. Osećao se tako lako na duši, kao da je neke oblake odagnao sa horizonta života. Karijera ga je oduševljavala ali i mučila. Patio je zbog toga. A žena je bila ljubav, slast, blaženstvo.

U duši mu se razvedravalo i hteo je sada da zna šta misle njeni roditelji o njemu. To je doznao preko svoje rođake. Doznao je da o njemu misle sve najlepše, da bi svoju kćer dali za njega. Neka se uda, to je bolje, oni su stari, otac bolestan, ko zna šta se može desiti jednog dana. A šta je njena platica i još svaki čas mogu da je reduciraju.

Njemu to kao da je dalo krila. Sad mu je samo preostalo da zapita devojkicu. Nije hteo odmah, želeo je da je upozna. Ništa nije našao što mu se ne bi svidelo... Opazio je samo jedno, imala je puno muškaraca i poznanika, koji su joj se javljali. Ali ona mu objasni da su to sve činovnici iz njenog nadležstva.

Jedne večeri pri rastanku, on je opet zapita kao uvek:

– Kad ćemo se videti?

– U nedelju ne mogu. Došla nam je jedna rođaka, pa moram s njom. Drugog dana, kad hoćete.

Ugovoriše dan.

On je još držao za ruku i gledao njene oči, kako su to bile lepe bezazlene očice. On ih je gledao, gledao nekoliko trenutaka i njegove tople crne oči upiše se u njene plave dužice.

– Kako vas volim, oh, kako vas volim – šaputao je pritisajući njenu ručicu na svoje srce. – Vi ste za mene cilj života, moja budućnost, sreća...

Ona ga je gledala umiljatim očima i nasmeja se.

– Zar vi možete da volite? Bogami, ja sam mislila da vi nemate smisla za ljubav.

– Nemam smisla za ljubav? Kako ste došli do takve ideje? Kao da nisam muškarac!

On ispusti njenu ručicu i osta zamišljen.

– Vas to vređa...

– Ne, ne vređa me. Uostalom, imate pravo. Ja nisam muškarac, jer ne želim da budem drzak. Ja mislim kad jednu devojku volim, treba i da je poštujem.

– To mi se baš i sviđa kod vas, i to sam i mislila, da vi mene ne volite, pa me je čudilo. Tako ste uvek bili hladni i uzdržljivi.

– Mislio sam da vas ne uvredim, a ja sam toliko patio i voleo vas i kad sam bio pokraj vas i daleko od vas...

On pruži ruke, uhvati je za mišice. Osetio je njene fine, oble mišice. Stezao ih je lagano. Onda mu dođe želja da zarije prste u te mišice, da ih zgrabi od ljubavi, od uvređenog muškog ponosa na one njene reči: „Vi niste muškarac.“

Ona ga je gledala poluzatvorenim očima, približavala mu se telom, usnama... On izgubi vlast nad sobom, steže joj

mišicu, pritisnu je na grudi, da je smrvi, da je svu upije, da je rastopi svojim vrelim usnama.

– Slušajte – govorio je promuklim glasom, sav bled – prvi put kad se vidimo nešto ću vas pitati. Ostavljam da pogodite šta ću vas pitati.

Rastali su se, on je odjurio pijan od sreće i ljubavi, rešen da je idućeg puta zaprosi.

Toga dana šetao je sâm jer je ona kazala da je u Zemunu. Nije osećao samoću. Neko slatko raspoloženje ispunjavalo mu je grudi. Sve je bilo lepo za njega, ulice, drveće, šetalište. Išao je ne gledajući nikoga, sâm sa svojim mislima, i kao da je osećao nju pokraj sebe. Čisto se smešio sâm, misleći na svoju skoru ženidbu. Kako je sve to došlo, neočekivano i lepo. Njegove ambicije o karijeri sad su bile tako daleko i nije žalio za njima.

Plavuša, slatka, mila, bila je sve za njega.

Vraćao se, suton se spuštao, bio je u ulici sa širokim krunama lipa i senke su bile tamnije. Baš je bio u jednoj senci. Zastade najednom kao ukopan. Iz jedne kapije višespratne zgrade izadoše jedan mladić i jedna devojka.

On pođe jedan korak za njima, pođe a dah mu stade. Da li on sanja, da li se vara, da li je to neko priviđenje? On vide kako mladić pruži ruku, obgrli stas devojke, kad dodoše pod senku lipa. Malo stadoše. On se naže i poljubi je..

Sad izadoše na svetlost, a on ostade u senci. Vide ih dobro – devojka je bila njegova plavuša.

On otvori usne da udahne vazduh, jer oseti kako ga nešto steže za grlo kao da ga davi. Nasloni se na jedno stablo, zatvori oči i dođe mu da jaukne ili rikne od bola. Činilo mu se kao da mu je neko zabô nož u grudi i uhvati se rukom za srce, kao da bi ga iščupao i zgazio.

Otvori oči, pogleda, vide njihove siluete. Pođe brže da ih prati, krijući se u senci. Dolazilo mu je da jurne, da je ščepa, da je zavitla oko sebe i tresne o zemlju.

Preživljavao je strašne momente. Pred očima mu je bio neki gust mrak. Spuštao je ruku, stezao sablju. Da ubije nju, njega, sve troje. Mogao ih je sve iskasapiti. Pođe naglo, pa stade. Pritisnu rukama čelo. Nije umeo da misli. Malaksa. Žena je zamračivala um, žena je bila u stanju da mu uništi karijeru, ceo život, da ga napravi ubicom. Ah, on to da dočeka, on ovo da vidi kako se grle i ljube pred njim. Uh, kako je to gnusno, odvratno, kako je žena bedno stvorenje. Opet mu krv uskipte, gnev besomučan. Pojuri... Ali u tom trenutku vide kako su zastali s jednim mladićem. Zastade i on. Pozdraviše se i mladić pođe pravo njemu u susret. Njemu tada sinu jedna misao. Pribra se i učtivo, hladno, zapita:

– Pardon, gospodine, ovaj gospodin što ste sad s njim razgovarali, jel' to Branko Lazović?

– Ne, to je Bogdan Stanković, inženjer.

– Izvinite, ja sam se prevario, tako liči na njega.

Zastao je naslonjen na jedno drvo. Bio je sav smrvljen. Gleđao je za njima, njihove siluete. Oni su išli, gubili se, sliveni u jednu figuru, izgubiše se, nestadoše i iz njegovog srca, a ostade bol, strašan, nemilosrdan, zverski.

Na njegovo kucanje, odazva se jedan muški glas:

– Slobodno.

Podoficir uđe u sobu. To je bio tip garsonjere, dosta elegantno nameštene. Krevet, dve fotelje, sto, žanilski tepih na podu i jedna fina zavesa na prozoru.

– Jeste li vi Bogdan Stanković, inženjer?

– Jesam.

– Izvinite što ulazim nepozvan. Dopustite da vam se predstavim, ja sam Milan Anđelković.

– A čemu imam da zahvalim za vašu posetu?

Podoficir malo počuta... Bio je vrlo uzrujan.

– Došao sam, gospodine, kod vas da se raspitam kakva je devojka gospođica Dušica Pantić.

Inženjer se trže i promeni u licu.

– Otkuda vi kod mene da dođete za ta obaveštenja?

– Video sam vas jedne večeri, izašli ste odavde, i pratio sam vas.

– A s kakvim pravom, gospodine?

– Zato što ja volim tu devojku.

Inženjer je bio neprijatno iznenađen, zauze malo stroži stav i reče grubo:

– Pa ste došli da se sa mnom razračunate, jelda?

– Tu se varate, gospodine. Došao sam kod vas kao pošten mladić kod poštenog mladića, da me izvedete iz zablude, koju sam, možda, imao o toj devojci.

– Kad je u pitanju žena, onda vi tražite, gospodine, nešto što je vrlo indiskretno.

– Ali kad je u pitanju čast jednog muškarca, sva njegova karijera i kad sve to treba baciti na kocku, onda mislim da bi ta indiskretnost bila opravdana.

– Ja bih želeo da budete precizniji.

– Dobro, evo u čemu je stvar. Ja sam tu devojku zavoleo, smatrajući je idealnom. Ranije sam oduvek imao ambicije da budem oficir. Kad sam nju upoznao, ta ljubav je nadjačala sve u meni, i ja sam odlučio da žrtvujem njoj svoju karijeru. Ja s njom ništa nisam imao i za mene je bio strašan udarac kad sam vas one večeri pratio i gledao kako se ljubite. Sad me razumete šta hoću da kažem. Hoću da mi pošteno kažete, vredeli da ja zbog te devojke žrtvujem svoju karijeru?

– Jedno pitanje, gospodine, kakvu vi vrednost tražite u ženi: relativnu ili apsolutnu?

– Apsolutnu vrednost. Ja ne mogu da se pomirim s tim da devojka kojoj ja sve žrtvujem stupa sa mnom u brak pošto je prošla kroz mnoge muške ruke. Eto, to hoću da znam: vredi li da sve žrtvujem za nju?

Pa sad žali što nemaš decembar

– Hoćeš li negde da izlaziš posle podne? – zapita gospa Pola svog muža, koji je nešto pisao.

– A što ti mene teraš? – obrecnu se on.

– Ne teram te, nego mrdni se malo od kuće. Po ceo dan sediš i pišeš a bar da ima neke koristi od tih hartijetina.

– Kakve hartijetine! To su moji politički memoari.

– Politički memoari! Da si mene više slušao a manje se bavio politikom ne bi sad bio u penziji. Mogao si ti još da služiš. Nisi umeo. Da si ti sa svim partijama lepo, bolje bi za tebe bilo. Nego ti hoćeš da budeš po zborovima. A posle dođeš druga braća, pa tap u penziju. Koliko je godina kako si u penziji? A ništa gore od penzionera u kući. Samo vašariš. Idi, molim te, malo od kuće.

– Da ti lakne od mene.

– Lakne mi, razume se. Ovako samo idem za tobom i rapspremam. Vidi samo šta si napravio po stolu. Ti ne misliš da sam ja već baldisala od štrapaca, nego misliš da sam ja još mlada, kao nekad, da mogu da trčim za tobom i sklanjam tvoj vašar. Eh, da sam, srećom, rodila ćerku. Tu ću želju i u grob odneti. Ona bi sad mene odmenjivala.

– Opet ti to tvoje „da sam rodila ćerku“. Pa što nisi rodila? Ko ti je smetao?

– Ko mi je smetao? Ti. Ja sam bila devojkica kao od brega odvaljena, mogla sam pola tuceta da rodim.

– Pola tuceta! Ti si bila – jalovica.
– Ja jalovica! Jalov si ti bio.
– Ne znaš ti to. Možda sam ja isprobao sebe i uverio se da nisam jalov.

– Isprobao? Pa zato što si isprobao, zato ja nisam ni imala dece. Nego sam i ja trebala da se isprobam. Ali pusto poštenje. Obraz sam čuvala da ne okaljam. Luda Polo! Sada neka te krivi da si jalovica. Jest, sad sam jalovica, kad sam ostarila. A mogla sam imati ćerku, još kakvu ćerku. Crkavala sam nekad da imam dece. Pa bi mi ona poslovala po kući i slušala.

– Slušala te, kao što današnje ćerke slušaju majku. Bolje da ti mene slušaš. Vidiš kako me grdiš a ja ćutim. Priznaćeš da nema ovakve dobričine kao što sam ja.

– Dobričina, a vređaš me. Jalovica.

I gospa Pola udari u plač:

– Jalovica, ovakva devojka. Ne znam zašto su me onda operisali, sigurno moja krivica. Tvoja je to bila krivica.

– Bolje će biti da ja idem. Sad ćeš da mi udariš u plač. Kako si ono htela da daš ime ćerki? Emilija. Gde baš nađe to ime Emilija?

– Tako što se to meni dopadalo. Sad bi moja Emilija bila udata i imala bih unuku od devetnaest godina. Ovako u kući, ja i ti, kao dva panja. Proćerdao si mladost, pa si se onda ženio. Posle žena jalovica.

Gospodin Toša ode, zatvori vrata, a gospa Pola ostade, kao i sve stare žene, poče da govori sama i da gundā:

„Vidi šta je hartijetine, zagušila se fioka. Dok mi jednog dana ne dođe pa sve ovo pobacam u vatru. Pogledaj kako je zarožao čaršav. Jaaj, pa progoreo ga cigarom. Ovo nisam ni videla. Prokleta duvančina i ko je izmisli. Šta je popužio! Ima dvadesetak pikavaca. Prosto me uguši ovaj njegov duvan. Da otvorim prozore neka se izvetri. A gde su mu papuče? Evo

jedne, a gde je druga? Pod krevetom. Jaoj, ko će sad da se sagne. Moram sad po oklagiju. Uh, da znaš ti, čoveče, kako je meni teško da se sagnem.“

Jedna prijatna misao malo je razveseli.

„Da podgrejem kafu, imaće još da se nacedi.“

Džarnu vatru, pristavi džezvu na šporet, stavi naočare.

„Da mu zakrpi malo čarape. Cepa kao kurjak.“

Uze iglu i konac i dugo je kvasila i upredala konac, izdižući iglu, dok je jedva udenu.

Lonče zastruja na vatri, ona se osmehnu, požuri, nasu šoljicu i sa zadovoljstvom poče da srkuće.

Zvonce zavrja.

– Ko li je to sada?

Otvori vrata.

U sobu upade slatka, nasmešena mlada devojka.

– Ujna, znate zašto sam došla? Da vas vodim u bioskop. Vi još niste gledali tonski film. A Joca mi je dao pare i kazao: „Idi i da vodiš ujnu, nikako drukčije.“

– Moj lepi Joca, uvek se on seća ujne. Ali gde ćemo u bioskop? Nešto se naoblačilo.

– A, kiša neće. Od Zemuna je vedro. Pa, iako padne, mi ćemo biti u bioskopu. A sad je hladnije, baš zgodno za bioskop. Vi ćete ujka Toši da ostavite ključ. Neće se on valjda ljutiti.

– E dete moje, nismo mi više mladi, da budemo ljubomorni jedno na drugo. Ima on svoj ključ, a ja moj. Kad si navalila, ajde da idem. Trebalo je veš da skupim, sutra mi večerka dolazi.

– To možete i večeras. Čekajte, koliko je sati? Imamo vremena da stignemo za pet sati.

Pođoše. Ujna se vratila.

– Čekaj, sve ovo uredno da ostavim. Naučila sam, ne volim ništa da mi ostane razbacano po kući. Vatru da vidim, da mi

ne prsne varnica, da gurnem ovaj ugarak. I prozor da zatvorim na špajzu. Jedna mačka mi preskače, pre mi je pola pileta pojela, Gospod je ubio.

I još puno se prisećala, kao starinska, uredna domaćica, navikla da je sve na svom mestu, pa i sad mora da bude, iako joj noge nisu više onako lake.

Bioskopska sala je bila puna. Gospa Pola je razgledala onaj svet.

– Je li, Mima, reci mi, ove devojke i mladići, nisu nikakav rod?

– Sigurno da nisu.

– Pa šta će same po bioskopima s muškarcima?

– Bože, ujna, pa kako idemo u dansing!?

– Tamo je sve na videlu. A ovde ti se zamračí, a devojka sama s muškarcem u pomrčini. Ko zna šta se ovde dešava u mraku.

– Ništa ne može da se događa u pomrčini.

Ujna zavrte glavom.

– Ne bih ja mojoj ćerki dopustila ovo. A ideš li i ti ovako sama?

– Ponekad.

– Što ne ideš s Jocom?

– Braća danas ne mare da idu sa sestrama. Imaju oni svoje devojke. Nikad me i ne zove, a ja neću da ga molim.

Jedno devojče prođe s mladićem. Gospa Pola ga pogleda.

– Što bih ja ovo tukla! Hoće kavaljera a ovolicno.

Devojče sede s kavaljerom baš ispred njih.

Ujna pogleda na lože.

– Vidi, sve same devojke i mladići, pa se popeli gore da ih niko ne vidi. Ne valja ovo današnje. Da ja imam ćerku, drugačije bih je vaspitala.

Sala se zamračila.

– Čekaj ti, ja ne vidim odavde i nemam naočare.

Mima je čitala, slike su se ređale. Ujna se opet trže.

– Sramota, ovo je baš sramota.

Na platnu je bila jedna nežna ljubavna scena.

– Baš je divno, ujna, oni se vole.

– Neka se vole kod kuće, a ne po bioskopu. Ne stide se starog sveta.

Mima se okrete, pogleda ujnu, i vide da ona ne gleda platno, već ono devojče ispred njih, koje je naslonilo glavu na rame muškarcu, a on je zagrlio nežno preko ramena.

– A to vi za njih kažete. Samo lakše, ujna.

– Što lakše? Neka čuju. Valjda ja da se stidim njih, kad se oni ne stide mene.

Devojče se okrete, pogleda, prsnu u smeh i opet nasloni glavu muškarcu na rame.

– Vidiš kako nema obraza.

Mima je čitala dalje, podnaslove.

Svetlost se upali.

Gospa Pola ljutito gledaše ono devojče. Jedan mladić se okrete. Pogleda Mimu i javi joj se. Ona mu klimnu glavom sa osmehom. Okrenu se ka ujni.

– Moj drug.

Mladić je neprestano piljio u nju, okrenut na svojoj stolici.

Povremeno bi ga ujna pogledala, onda Mimu, da vidi da li ga ona gleda. Ona se smeškala na njega.

– To nema smisla.

– Šta, ujna?

– Pa šta se onaj mladić neprestano kezi na tebe?

– Ala ste vi staromodni!

– Staromodna ali znam šta je poštenje. U moje devojačko doba nisu bili bioskopi. Vidi ono dvoje, prosto mu legla na

grudi. A jel', bogati, ono gore, jel' ono Dara kuma Ratina, s jednim oficirom?

– Jeste.

– Ko joj je onaj oficir?

– Možda njena simpatija.

– Pa ona se volela, čini mi se, s jednim inženjerom.

– Menja ona često.

– Neće se ta majci udati.

– Udaće se ona još kako. Vešta je ona, uhvatiće nekoga.

Gospa Pola se okrete:

– Mima, bogati, vidim li ja dobro? Jel' ono gospodin Peta advokat? I on sedi s nekom. Keša matori. Pravi se momak, a samo je dve godine mlađi od mene, pa on mladić a ja baba. I ono izgleda neko mlado. Šta ono ima s čičom da ide?

– Šta mari što je čiča, bogat čovek. Danas ne govori mladost, nego pare.

Dvoje prodoše.

Ujna munu Mimu.

– Pazi Bora! Razveo se od žene, pa neku uhvatio. Upropastiće njega ženske.

– Njega je i rođena žena upropašćavala. Samo je putovala.

– Ali će mu metrese doakati.

Svetlost se ugasi.

Onaj mladić što je gledao Mimu priđe jedan red bliže njima.

Scene se ređaju a on gleda Mimu.

Ujna više nije gledala scene. Zanimalo ju je šta sad taj pilji. Ono dvoje se pretvoriše u jedno telo s dve glave.

Gospa Pola je gledala i mislila:

„Da je to moja Emilija, ne bi ona smela ovako.“

* * *

Napolju je bilo vedro. Kiša se ranije ispadala. Gospa Pola i Mima sedošu u tramvaj. S platforme svet se gurao i oni prvi išli su napred. Gospa Pola spazi najednom onog mladića iz bioskopa. Opet je gledao Mimu.

„Ovaj je pošao za njom“, mislila je ujna.

Pravila se kao da ne vidi ništa.

Sidoše.

– Ja ću vas, ujna, otpratiti do kuće.

Ujna zastade, htjede da se okrene i priseti se:

– Što se ova ulica povećala. Vidi samo kakve su kuće ozidane.

Okrete se kao da gleda kuće.

„Eno ga, šepuje za nama. Hoće da se sastane s njim, pa mene da isprati.“

Dodoše do ćoška. Ujna zastade.

– Znaš, sad se setih, treba ja da idem do vaše kuće. Hoću da upitam Bosu kako ona ostavlja ajvar. Njen mi se način više sviđa nego moj.

– Ne znam da li je mama kod kuće. I Joca neće biti kod kuće da vas otprati.

– Šta ima mene ko da prati, valjda sam mlada. Sama ću ja da se vratim. Treba malo da protegnem noge.

Jedna grupa dečaka išla je smejući se naglas i gurajući se. Jedan viknu:

– Pazi što je ženska!

Gospa Pola se žustro okrete.

– Bezobraznici, sram vas bilo!

Dečaci udariše u razuzdan kikut.

– Ova baba misli da mi njoj dobacujemo.

– Strašna je današnja mladež – grdila je gospa Pola. – Nikog ne ostavlja na miru.

Okrete se kao da pogleda dečake, i tada opet ugleda onog što šepuje od bioskopa.

„Pa pusti ti žensko sólo noću! Da se moja Emilija ikad rodila, nigde je ne bih pustila samu bez mene.“

Ispred vrata se čula svađa u kući.

Glas mlade Mimine sestre probijao se kroz plač:

– Hoću, ja hoću da se udam.

– Nećeš se, ćerko, udati dok ne završiš školu. Sve ću ja šamarima, i njega i tebe.

Svađa prestade kad zvrncu zvonce.

– Ko to hoće da se uda? – pitala je iznenađeno ujna. – Zar ti, Deso?

– Slatka moja Polo, kao što vidiš, poludela je. Hoće da se uda, neće školu, hoće da napusti osmi razred.

– Hoću, on mene voli i ja njega. Šta će mi škola? Svrše univerzitet, pa čekaju službu, i sva leđa da iskrivim sedeći za klupom.

– Pa kako da se udaš? – vikala je mati. – On nije ni univerzitet završio. Neka svrši, neka dobije mesto, pa neka dođe da te zaprosi.

– Jest, da čekam da on završi univerzitet, da dobije službu i da umakne. Danas se mladići hvataju dok ne završe školu. Tata neka nas hrani. Šta je to, dva-tri meseca, dok on položi i dobije službu? On ne traži miraz.

– Ne traži miraz, a treba da vas hrani, odeva. Misliš li ti da li otac ima?

– A kako je imao da uda Radmilu i Olgu? Njima ste kupili nameštaj i dali miraz.

– Dali, ali smo se zadužili na kuću. I menice nas udaviše, dugovi do grla. Taman da danemo dušom, a ti hoćeš da mi se udaš.

– Ja hoću. Samo dok jednog jutra pobegnem i venčam se s njim, pa ću da dođem i ne možete da me isterate iz kuće.

– Slušaj, Polo, šta govori. Slušaj, pa žali što nemaš dece. Rođena deca, pa te odraše živog. Dušu da izvade roditeljima. Onaj, opet, neće u gimnaziju, ne trpi profesore, nervozan je, ne može da izdrži na času.

– Šta ti pričaš nervozan? – dobaci drsko iz druge sobe gimnazijalac Aca i pojavi se na vratima. – Ja mrzim današnji sistem školstva i ne volim gimnaziju.

Mati sede očajno.

– Ne voliš gimnaziju, nesrećniče. A šta onda voliš?

– Sve drugo samo neću da učim gimnaziju.

Mati je govorila malaksalim glasom:

– Vidiš kakva je muka s decom. Jaaj, ne mogu da vas kunem, ali ništa drugo ne želim nego da se poženite i podajete, pa da i vi od vaše dece ovo doživite i da onda kažete: „Jadni naši roditelji, kako su patili zbog nas, a mi nismo imali za njih ni srca ni duše.“

Mima se ljutito okrete ka Desi:

– Počupaćemo mi njoj kosu. Udaja za nju, balavicu.

Mati jeknu:

– A i ti, Mima, nisi bolja. Uхватила si se s onim, viđaju te svuda s njim. Ideš po Košutnjaku i Topčideru, po bioskopima. Pričaš kod drugarice sam, a ti s njim.

– Da to nije onaj što se kezi na tebe u bioskopu? – pitala je ujna.

– Taj je sigurno, jedan plavi. Svake večeri je dopraća. One dve starije, brate, bile su skromne devojke, udale se lepo, došli, pa ih zaprosili, a ove dve ne fermaju ni oca ni majku, ne znaš ni gde idu ni šta rade. Bože, bože, šta sve roditelji ne propate. Pa i kad ih udaš, misliš skinula si brigu s vrata, a ono nove brige. Radmila rodila, posle porođaja su joj prsa buknulla,

zagnojiše se bradavice, te muke i ti bolovi, kolike noći samo nisam prespavala. A Olgina deca su slabunjava, pa čim se neko razboli a oni trk po mamu. Istina, njih dve i Joca nisu me sekirali. Joca, lepo moje dete, najbolji mi je. Ali ovo troje mlađe, samo kubura. Pa, hajd', udali smo ove dve, dve neka uče, neka završe, dobiju posao, pa neka se same udaju i kupuju sebi stvari, kako rade i druge devojke. A ne da se roditelji zadužuju. A ono hoće da se uda već iz osmog razreda.

Mati škripnu zubima.

– Čekaj, dok ti otac dođe. Pokazaće ti on udaju. Kako je nije sramota? Plače, hoće da se uda. Hoće devojka samo muža, a ne zna ni da umesi, ni da skuva, misli lako je biti žena.

Mati začuta i blažim tonom okrete se ka snahi:

– A kako si ti, Polo, i Toša? Izvini, molim te, dođeš pa uvek naiđeš na svađu.

– Dobro smo, hvala bogu. On je nešto malo nazebao, kašlje. Nego sam došla da te pitam kako ti ostavljaš ajvar.

Gospa Pola se vraćala kući i kao da joj je neki teret pao sa grudi. Kad ovako nešto vidi ona ne žali što nema dece. Kraj jedne bandere ugleda dvoje, muškarca i devojkicu. Drže se za ruke. Kod jedne kapije opet dvoje. Svuda samo parovi. Ona uzdahnu: „Ovako bi možda i moja Emilija.“

Taman je bila ispred jednog sokačeta, kad ču neki šušanj. Ona zastade. Devojka je bežala a za njom je jurio jedan muškarac psujući i nazivajući je najpogrdnijim imenima.

– Čekaj, boga ti tvoga! Hoćeš ti mene da vučeš za nos i izigravaš?!

Mladić zastade i viknu: – Naplatiću ti ja!

Devojka je govorila zadihano:

– Mangup jedan, neću da ga gledam i zato mu je krivo. Jaaj, čekajte, prija Polo, samo da utrčim u kapiju i zaključam. Molim vas, kao boga, nemojte ovo da pričate mami i tati.

– Šta imam da pričam? A zašto ti da kriješ od njih? Zar da te ovako grdi i ponižava a svet da sluša na ulici? Ocu ti kaži pa neka ga tuži.

Mlada devojka ulete u kapiju i zaključa.

Gospa Pola zastade, prekrsti se i prošaputa: „Momci tuku devojke na ulici. Hvala bogu kad ja ovakvo čudo nemam u kući.“

Seti se svog čiče, i čisto raspoložena, dođe joj žao što ga je po podne prekorevala. I da bi to popravila, poče veselo još s vrata:

– Ti si došao, a ja, vidiš, u skitnju. Znaš gde sam bila? U bioskopu. Vodila me Mima, Joca me častio.

– Šta si gledala?

– Svašta imaš da gledaš i na platnu i u sali. Samo se grle i ljube.

– Pa zar si bila do sada u bioskopu?

– Ne, svratila sam do Bose. Kod njih lom. Hoće Desa da se uda.

– Kakva Desa?!

– Ono se upalilo, neće školu nego hoće da se uda. Neki student još nesvršen, pa oni da ga izdržavaju.

– Jesu l' oni ludi?

– Bosa ni da opepeli, a ona preti da će da pobegne i da se venča.

– Tako bi i tvoja Emilija radila i njena deca.

– Ćuti, kakva Emilija. Nego, videla sam još jedno čudo večeras. Ljupče, prija Zorino, juri jedan mladić kroz ono sokače, da je tuče, i najgorim imenima je naziva. Da ne bejah tu slučajno, izudarao bi je. I umesto da zovne stražara, da ga otera u

kvart, ona me je molila da ne kažem njenoj majci i ocu. Jesi li ti video to? Trpi da je vređa i krije ga.

– E, moja Polo, što si naivna. Kakav kvart, nijedan mladić ne bi smeo tako da naziva devojkicu sem ako mu je za to dala povoda, pa zato i ne sme da kaže ocu i majci, jer bi doznali nešto što i ne slute.

– Bože, bože, kakva je današnja mladež! Nego, hoćemo li mi da večeramo? Hoćeš malo da ti podgrejem supu?

– Ne. Samo ću šolju mleka.

– I ja ću mleko, bolje spavam. Noćas dugo nisam mogla da zaspim. A sve mislim zato što sam sinoć pojela onu jednu sarmu. A tebi ću i čaj od lipe da skuvam. Al' je tebi kašalj od duvana. Bolje manje da pušiš.

Stara dama se ustumara, spremi mleko, čaj, razmesti krevete, koji su bili rastavljeni, jer su odavno završili svoju bračnu ulogu, spremi i veš za pranje, popiše mleko i čaj, i legoše u toj mirnoj atmosferi doma bez dece, ali i bez briga i borbe.

Sadržaj

Karijera ili žena?	5
Pa sad žali što nemaš decembar	23
Opasan kibicer	35
Glumica	43
Akademac, žrtva intervjua	54
Na koji način da se upozna s njim?	58
Istorija male činovnice	69
Randevu	79
Alpske ruže	94
Mlade učiteljice su odšetale do grada	105
Dama s mladežom	126
Diplomata mlade daktilografkinje	144
Suparnice	157
Kako Lula voli da vodi ljubav	167
Zoričin svadbeni put	172
Prvi poljubac	180

Udate žene i njihova psiha	187
Mlada dama s naočarima i njen lepi kavaljer	193
Sve one vole ljubav	197
Gospođica i njenih pet kavaljera	202
Bubina nedovršena ljubavna pisma	208
Devojačka prošlost	212
Beleška o autoru	220